

Persbericht

2018-06-18

Exploratief spreken doet leerlingen beter redeneren en problemen oplossen

Leerlingen die 'exploratief' leren spreken, lossen beter problemen op, zowel in groep als individueel. Ook hun redeneervermogen gaat erop vooruit. Dat stelt Jan T'Sas (Universiteit Antwerpen) vast in zijn doctoraatsproefschrift, na twee jaar praktijkonderzoek in vijf Antwerpse lagere scholen. De resultaten liggen nu voor.

Het probleem: veel decibels, weinig kwaliteit

"Veel groepswork levert vooral decibels op, maar geen leren", stelt Jan T'Sas vast. "Ofwel stellen leerlingen elkaar weinig of geen vragen en argumenteren ze maar in beperkte mate (cumulatief gesprek), ofwel luisteren ze niet naar elkaar, onderbreken elkaar, dringen hun eigen mening op (competitief gesprek). Ook bij volwassenen merk je dat. Voor leraren is het heel herkenbaar, maar velen hebben er niet meteen een oplossing voor. Daardoor verdwijnt groepswork vaak onterecht naar het verdomhoekje."

De oplossing: exploratieve gesprekken

Buitenlands onderzoek heeft aangetoond aan dat exploratieve gesprekken de kwaliteit van groepswork sterk optrekken: leerlingen luisteren naar elkaar, vragen aan medeleerlingen wat ze denken, tonen respect voor elkaars mening, stellen waaromvragen, formuleren en vragen naar argumenten en streven samen naar consensus. "Dergelijke gespreksregels klinken eveneens herkenbaar, maar we worden er niet mee geboren", aldus Jan T'Sas. "We moeten ze systematisch aanleren op school. Hoe vroeger hoe liever trouwens, want de hoeveelheid en de kwaliteit van spreken die kinderen in hun eerste jaren van onderwijs ervaren, voorspelt in hoge mate hoe goed ze het er vanaf zullen brengen in het secundair onderwijs."

Het experiment: leerlingen leren exploratief spreken

Voor het eerst is nu ook in Vlaanderen onderzoek gevoerd naar de leereffecten van exploratieve gesprekken. Twee jaar lang streek Jan T'Sas met microfoons en camera's neer in vijf lagere scholen in het Antwerpse. De helft van de leerlingen kreeg eerst training in het voeren van exploratieve gesprekken, de andere niet. Vóór en na twaalf weken van training en groepswork werden er toetsen afgenomen in probleemoplossend denken. Het experiment leverde in totaal meer dan 120 uur aan nuttig beeld- en gespreksmateriaal op.

De resultaten van het onderzoek

De gesprekken die de leerlingen voerden werden nauwkeurig geanalyseerd op taalgebruik, het gebruik van argumenten, beurtwisseling, de lengte van uitspraken enz. De toetsen leverden informatie op over het probleemoplossend vermogen van de leerlingen. Dat leidde tot de volgende resultaten:

- Leerlingen die exploratief leerden spreken, scoorden na drie maanden significant hoger op probleemoplossende toetsen. Hun score steeg met gemiddeld 10%, in één van de klassen zelfs met 20%. In de controleklassen gingen de groepjes leerlingen er helemaal niet op vooruit.
- In scholen waar leerkrachten minstens twee keer per week groepswork deden met exploratieve gesprekken, waardoor de techniek goed werd ingeslepen, scoorden de leerlingen ook individueel hoger op de probleemoplossende toets.

- Leerlingen die exploratief leerden spreken, gebruikten steeds meer typische woorden/woordgroepen als 'Waarom?', 'Ik denk dat', 'Wat denk jij?', 'Zijn we het eens?' enz. Ze gebruiken die woorden nu ook efficiënter en doelmatiger dan de andere leerlingen.
- Leerlingen die exploratief leerden spreken, gebruikten na drie maanden ook meer argumenten tijdens het groepswerk. Bovendien steeg de talige kwaliteit van hun argumenten: ze legden hun redeneringen beter en met langere zinnen uit.
- Nog tijdens exploratieve gesprekken werden de 'spreekbeurten' tijdens het groepswerk eerlijker verdeeld. Het kwam na drie maanden minder voor dat één leerling het gesprek domineerde of nauwelijks deelnam aan het gesprek.
- De resultaten verschillen nauwelijks bij jongens of meisjes, al maken meisjes wel meer vooruitgang bij het gebruik van de 'exploratieve taal'. Wel invloed heeft het wiskundeniveau van de leerlingen. Leerlingen die sterk zijn in wiskunde, maakten de grootste vooruitgang inzake exploratief spreken.
- In één school werd vooraf een pilotonderzoek afgenomen. Daar zaten toevallig de meeste taalzwakke leerlingen. De resultaten waren daar bij de sterkste van het hele onderzoek. Taalzwakke leerlingen bleken de woordenschat van exploratieve gesprekken echt te leren en ze ervoeren ze als een handige tool om zich uit te drukken en hun beurt tijdens het gesprek op te eisen. Ook hun probleemoplossend vermogen nam significant toe. Hoewel een pilotstudie strikt genomen buiten het onderzoek valt, wijst dit op het extra belang van taal bij leren.
- De leerkrachten die deelnamen aan het experiment kijken bijzonder positief terug op de evolutie van hun leerlingen. In bijna alle onderzoeksscholen wordt de aanpak voortgezet en zelfs uitgebreid naar andere leerjaren.

Wat kunnen scholen hiermee doen?

Jan T'Sas pleit ervoor dat het aanleren van exploratief spreken systematisch wordt aangeleerd en dus een vaste plaats krijgt in het curriculum van elke leerling. "Wel is het belangrijk om het nut van exploratieve gesprekken vooraf goed door te praten met leerkrachten en directies, en hen goed te begeleiden. Elke leraar kan leerstof 'exploratief' maken, of het nu om taal gaat, wiskunde of wereldoriëntatie, maar het is een denkreflex die moet groeien."

T'Sas, J. (2018). *Learning outcomes of exploratory talk in collaborative activities* (doctoral thesis). Antwerpen: Universiteit Antwerpen